

LBRIS

We know
books

În memoria scriitoarei
HENRIETTE YVONNE STAHL

Serie de autor
DUMITRU CONSTANTIN-DULCAN

SOMNUL RAȚIUNII

Ediția a IV-a,
revăzută și adăugită

COLECȚIA
Cărți-Eveniment

Nota editorului

Valoarea unei opere constă, mai ales, în actualitatea ei perenă. Când citești cărțile Profesorului Dumitru Constantin-Dulcan, ai impresia că au fost scrise ieri. De aici, succesul autorului: ideile din textele sale sunt răspunsuri esențiale și necesare la întrebările și problemele cu care se confruntă lumea contemporană.

Ca un pariu al editorului, ne asumăm afirmația că teoriile Profesorului Dulcan vor sta mereu sub semnul prezentului. Cărțile Domniciei Sale au învins efemerul, sunt dincoace și dincolo de vreme, fac parte din categoria celor care nu părăsesc scena istoriei. Acesta este, în fond, destinul cărților mari, fundamentale. Iată unul dintre argumentele care stau la baza muncii de editare și reeditare a operei sale, un demers care se dovedește absolut necesar deoarece avem nevoie de paradigma Noii Spiritualități.

Un alt argument se sprijină pe faptul că lucrările de eseistică ale Profesorului Dulcan (metafizică, filosofie, spiritualitate) trebuie citite ca un tot unitar, ele fiind într-o puternică legătură, urmând principiul *parte pentru întreg*.

Somnul Rațiunii poartă cea mai puternică amprentă stilistică a genului eseistic cultivat de autor. A apărut pentru prima dată în anul 2001 și, cronologic, se încadrează ca perioadă de elaborare între celebra lucrare *Inteligența Materiei* și cunoscutele volume postdecembriste *În căutarea sensului pierdut*, *Mintea de Dincolo*, *Creierul și Mintea Universului*, cărți memorabile, care au marcat profund cultura și spiritualitatea românească și încep să aibă o receptare răsunătoare și în alte țări din lume.

Textele de față au fost scrise după o perioadă de tăcere autoimpusă a autorului. (Succesul *Inteligenței Materiei*, în anii '80 ai comunismului românesc, a fost invers proporțional cu problemele prin care a trecut semnatarul volumului.) Dorința acestuia de a reveni cu o nouă carte s-a întâlnit cu intențiile editoriale ale regretatului scriitor (astăzi, din păcate, uitat) Alexandru Văduva, prin grija căruia a apărut *Somnul Rațiunii*. Și la această ediție, a IV-a, revăzută și adăugită, am păstrat cuvântul-înainte de la precedentele, semnat de Academicianul Constantin Bălăceanu-Stolnici, și el plecat dintre noi. Binecuvântată să le fie memoria!

Ca un element de noutate, cartea este acum însoțită de *un portret* al autorului realizat de actorul și scriitorul Dorel Vișan, căruia îi mulțumim.

În final, ne exprimăm gratitudinea, și aici, față de Profesorul Dumitru Constantin-Dulcan, gânditor și scriitor român de seamă, care a ales să publice *Seria de Autor* omonimă la Editura Școala Ardeleană.

Vasile George Dâncu

DUMITRU CONSTANTIN-DULCAN

SOMNUL RAȚIUNII

Ediție îngrijită de
ALEXANDRU VĂDUVA

Cu un portret al autorului de
DOREL VIȘAN

Cuvânt-înainte la ediția I de
Acad. CONSTANTIN BĂLĂCEANU-STOLNICI

Cluj-Napoca
2024

© DUMITRU CONSTANTIN DULCAN

&

Editura ȘCOALA ARDELEANĂ, 2024

Str. Mecanicilor nr. 48, Cluj-Napoca, România

Redacția: tel.: +40.364.117.252; 0728.084.801

e-mail: office@scoalaardeleana.cluj.ro

redactie@scoalaardeleana.cluj.ro

Difuzare: tel./fax: +40.364.117.246; 0728.084.803

e-mail: difuzare@scoalaardeleana.cluj.ro

esadifuzare@gmail.com

www.scoalaardeleana.cluj.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CONSTANTIN-DULCAN, DUMITRU

Somnul Rațiunii / Dumitru Constantin-Dulcan ;

ed. îngrijită de Alexandru Văduva ;

cu un portret al autorului de Dorel Vișan ;

cuv. înainte la ed. I de acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici. -

Cluj-Napoca : Editura Școala Ardeleană, 2024

ISBN 978-606-797-490-4

I. Văduva, Alexandru (ed.)

II. Vișan, Dorel

III. Bălăceanu-Stolnici, Constantin (pref.)

Imagine coperta I: MICHELANGELO, *Crearea lui Adam*
(Capela Sixtină), frescă, circa 1508-1512

Editor: Vasile George Dâncu

Redactori: Cristina Braiț, Sandra Cibicenco

Copertă & tehnoredactare: Paul Burcia

CUPRINS

ALES ÎNTRE OAMENI de DOREL VIȘAN	11
CUVÂNT-ÎNAINTE LA EDIȚIA I (2001) de ACAD. CONSTANTIN BĂLĂCEANU-STOLNICI...21	
CUVÂNTUL AUTORULUI LA CEA DE-A TREIA EDIȚIE (2014)	25
ESEURI	
<i>QUO VADIS, HOMINE?</i>	33
„SOMNUL RAȚIUNII NAȘTE MONȘTRI”	35
<i>PANEM ET CIRCENSES</i>	43
EȘECUL RELIGIEI SAU MARGINALII LA UN RĂZBOI	45
FILOSOFIE ȘI MEDICINĂ	51
EVOLUȚIA – CONȘTIINȚĂ SAU HAZARD?	57
CU VIAȚA PE MOARTE CĂLCÂND	73
GÂNDURI RĂZLEȚE LA O DESCOPERIRE ANUNȚATĂ	87
DE CE, DOAMNE...?	99

BOALA ȘI ARTA	103
RELAȚIA DINTRE GENIU ȘI BOALA EPILEPTICĂ	112
IULIUS CEZAR	119
SFÂNTUL PAVEL	120
NAPOLEON BONAPARTE	123
GUSTAVE FLAUBERT	124
F.M. DOSTOIEVSKI	126
VINCENT VAN GOGH	130
SEXUALITATEA CA MISTER ȘI CA FINALITATE... 133	
CUM GÂNDIM SAU CUM PUTEM FI INDUȘI ÎN EROARE	153
EVOCĂRI	
LUMINA PROFESORULUI VLAD VOICULESCU... 171	
PETRE BRÂNZEI – OMUL	177
ȘTEFAN ODOBLEJA – NEȘANSA GENIULUI..... 183	
INTERVIURI	
DRUMURI SPRE EMINESCU... (Interviu acordat scriitorului Alexandru Văduva).....	193
ÎNTRE <i>INTELIGENȚA MATERIEI</i> ȘI <i>SOMNUL RAȚIUNII</i> (Interviu acordat scriitorului Alexandru Văduva).....	227
DESPRE AUTOR	247

ALES ÎNTRE OAMENI

Motto:

*Adevăru-i Frumusețe,
Și Frumusețea-i Adevăr, mereu.*

John Keats

A vorbi despre un om important al oricăror vremuri este, într-un fel, o aventură. O încercare dificilă și delicată de apropiere, de cunoaștere și de înțelegere a aproapelui și a preajmei. Pentru că un om mare nu se laudă, ci se înțelege.

A scrie despre un ales între oameni înseamnă să poți găsi cuvinte puține și drepte, fapte adevărate și simple. Trăim totuși într-o lume derutantă, confuză, isterică și îndoctri-
nată, cum spunea Lao Tzu: „*Se poate să fiu singurul om zăpăcit din lume. Toată lumea pare să fie atât de sigură, toată lumea, cu excepția mea*”. Deși secolul nostru este, într-o

anumită măsură, cel mai bun, mai sigur și mai zămislior de șanse pentru creație și dezvoltare dintre cele pe care omenirea le-a trăit de la începutul timpurilor până acum, datorită fabuloasei inteligențe umane care a făcut posibile uluitoare progrese ale tehnologiei, medicinei și artelor, în mod paradoxal, valorile umane par să-și fi pierdut importanța, suveranitatea, autenticitatea și credibilitatea. Și atunci, dacă nu știi să alegi cuvintele și calea potrivite, riști să pari vetust ori pedant și astfel apare pericolul de a fi greșit înțeles într-o lume în care obiceiul pământului, răsturnat, în doar câteva decenii, la 180 de grade, a ajuns să fie tocmai înstrăinarea de sensurile adânci ale rostului ființei omenești, iar regula de bază să devină golirea valorilor de valoare și umplerea lor cu sămânța stearpă și prolifică a nonvalorii.

Să încep cu o poveste, pentru că, singură, povestea este cea care ne ține în viață de la primii până la ultimii pași. Altfel, ar fi trist în lume ca prin ușa pe unde au ieșit poveștile să intre răul... La hramul unei mănăstiri

din Ardeal, la care am participat nu de mult, stăteau la masă aproape de mine un preot cu nevasta și copilașul lor de trei ani. Copilul a ajuns, la un moment dat, în dreptul meu și atunci eu i-am zis: „Ce băiat cuminte, n-am văzut așa un băiat cuminte de mult! Și e și tare frumos! Și mai cred că e și foarte puternic! Ia strângem-mă de mână! Aaa! Era să-mi rupi mâna!”. Copilul a rămas atât de impresionat de propria-i „forță” pe care eu i-am confirmat-o, încât s-a dus la toți cei de față și le-a strâns mâinile. Părintelui, preotesei și tuturor celor care erau la masă. Fiecare apreciindu-i „puterea”. Și, din când în când, mai venea și la mine și mă strângea, din nou, de mână, cu o seriozitate și cu o credință extraordinară.

Atunci mi-am adus aminte de cuvintele înțeleptului Heraclit, care a spus: „*Omul este ființa, singura ființă care se apropie de ceea ce este dacă dobândește seriozitatea copilului care se joacă*”. Acesta este, de fapt, și *fundamentul gândirii Profesorului Dumitru Constantin-Dulcan. Gândirea pură a copilului*. Să crezi în adâncul

sufletului tău, să crezi că ceea ce este adevărat în inima ta este perfect adevărat pentru toți oamenii. Să vezi în celălalt lumina, potențialul, esențialul, providențialul, să-l încurajezi să se dezvolte, să se ridice și să aibă încredere în sine însuși. Și atunci, urmând principiul educațional „predicția se adevărește”, celălalt va deveni, curând, ceea ce chiar tu ai văzut și ai vrut să vezi în el. Iar lumea va deveni mai bună cu încă... un om, pentru că noi (eu + tu + el + ea + noi + voi + ei + ele) am ales să vedem frumosul și binele și adevărul din el, nu întunericul, nu urâtul, nu răul... *Aceasta este gândire de geniu!*

Profesorul Dulcan consideră că victoria minții asupra minții este singura demnă de a fi luată în seamă. Credința îi aparține omului în aceeași măsură ca și rațiunea. Iubirea și bunăvoința ar trebui să stea mereu lângă rațiune, înlăturând fanatismul și intoleranța. Fără credință și iubire nu s-ar fi născut nici marii patrioți ai lumii. În accepțiunea sa, mintea este „colțișorul” nostru de libertate. Nu o vedem, nu o cunoaștem în timp și spațiu,

dar ne însoțește peste tot. Este un refugiu al sănătății noastre psihice.

Cuvintele lui Iisus: „*Dacă nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în Împărăția Cerurilor!*” nu sunt vorbe goale, nu sunt idei abstracte, ci călăuză în acțiune. Iisus nu ne îndeamnă să ne întoarcem la infantilitate și imaturitate. Ci să fim aidoma unor copii iubitori, toleranți, fără prejudecăți și care nu pun false etichete. Să cuprindem, de-a pururi, în sufletul nostru, sămânța de iubire pe care Dumnezeu a plantat-o în omul divin aflat într-un *illo tempore* al epocii de aur a vârstei sale, tinerețea. Îndemnul este, prin urmare, să nu lăsăm nicidecum umbrele îmbătrânirii spiritului să își facă sălaș în corpul și în mintea noastră. Bătrânețea este o mască a urâteniei pe care ne-o construim singuri. Îmbătrânirea sufletului este nespirtuală, este ireală, este muritoare. În vreme ce tinerețea este magnifică, este viață veșnică, este nemuritoare, este sâmburele de adevăr pe care Dumnezeu l-a plantat în noi. Altfel, prin profunzimea și coerența adevărului din

operele sale, Profesorul Dulcan și-a creat „scaunul patriarhal” al neuitării. *Nimic nu este mai necunoscut și mai străin pentru om decât el însuși.* De această înțelegere se ocupă și cărțile marelui neurolog și psihiatru. Nu trebuie să respingem tristețea și nici să ne agățăm de iluzia fericirii. O minte necontrolată este o minte păguboasă.

Încă de acum aproape cinci decenii, când a apărut în librării prima ediție din cele patru reeditări revăzute, actualizate și îmbogățite ale revoluționarei lucrări științifice *Inteligența Materiei*, se poate afirma că Dumitru Constantin-Dulcan și-a făcut ucenicia în cunoaștere. Și aceasta, și toate celelalte cărți pe care le-a scris în câteva decenii de muncă de cercetare, cunoaștere, observare și experimentare, după credința mea, sunt revelatoare, stimulative, creatoare și formatoare datorită experienței sale științifice și de viață. Le putem considera pe toate, fără excepție, *vademecum*-uri, ghiduri de înțelepciune, pentru că, în fond, sensul cunoașterii umane este drumul spre înțelepciune, iar

înțelepciunea înseamnă putere, devine matcă, regină și își ține alături, ca prim-ministru, dreptatea. Iar dreptatea este însăși legea fundamentală a adevărului.

În lucrările și studiile sale veți găsi toate aceste teorii, demonstrații, gânduri și idei, precum și multe altele în plus. Recomand, cu toată sinceritatea și toată dragostea, pentru fabuloasa lor utilitate teoretică și practică, întreaga *Serie de Autor Dumitru Constantin-Dulcan*, apărută la Editura Școala Ardeleană (*În căutarea sensului pierdut, Mintea de Dincolo, Creierul și Mintea Universului, Inteligența Materiei, Somnul Rațiunii, Cuvinte alese și Întâlnirea cu Destinul*), cartea omagială *Dumitru Constantin-Dulcan – Un promotor al Noii Spiritualități*, coordonată de Vasile George Dâncu, și amplul dialog dintre Profesor și Florentina Fântânanu, transformat în volumul *Calea vindecării. Pacea dintre inimă și minte*, publicat la Editura Bookzone. Aceste lucrări nu trebuie citite pasiv, ci trebuie studiate activ, capitol cu capitol, pagină cu pagină, idee cu idee, aș spune chiar cu creionul în mână și

lăsându-ne întotdeauna vreme de răgaz pentru meditație. Fiecare dintre acestea este gândită și scrisă cu o grijă extraordinară și vine cu o bogăție de informații în întâmpinarea celor pentru care entuziasmul, cunoașterea și evoluția personală înseamnă viață. Studiul acestor lucrări le va da multora prilejul să se limpezească în legătură cu ei înșiși, dar și în legătură cu ceilalți din jurul lor. Datorită acestor cărți aflăm cu toții de unde venim și încotro ne îndreptăm.

Dumitru Constantin-Dulcan este un om rar. Se spune că Universul nu are măreții. El numai există. Pentru că puțini ca număr și rari ca fond uman și mental sunt cei care pot să vadă cu ochii deschiși copleșitoarea minune a Creației.

Prietenul, Omul și Savantul Dumitru Constantin-Dulcan a văzut cu ochii senini această măreție unică și neasemuită a Universului și, iată, o împărtășește prin aceste cărți, cu generozitatea specifică aleșilor, tuturor oamenilor care vor să o cunoască.

Filosoful Baruch Spinoza își încheie tratatul de etică spunând: „*Dar tot ce este măreț este pe atât de greu, pe cât este de rar*”. Aceasta a făcut și Profesorul Dulcan cu și prin cărțile pe care le-a scris. Un lucru rar și măreț la care a ajuns prin pasiune, cunoaștere, inteligență, muncă susținută, formare continuă, perseverență și, mai ales, iubire de oameni.

Ceea ce vă dorim și vouă: să duceți mai departe și să înmulțiți lumina!

DOREL VIȘAN

QUO VADIS, HOMINE?

Omul – obiect al tuturor mirărilor și al tuturor întrebărilor.

Subiect al tuturor actelor mărețe și al tuturor actelor reprobabile.

Obiect al tuturor preocupărilor din clipa primului gând zămislit de o minte.

Omule, cine ești și unde vrei să ajungi? L-ai avut pe Dumnezeu și L-ai trădat. Te-ai scufundat în plăceri și te-ai pierdut. Te-ai istovit în durere și n-ai învățat nimic. Ai înfrumusețat pământul și l-ai pârjolit. Ai pansat răni și ai rănit. Ai hrănit și ai înfometat. Ai creat și ai ucis. Când ai fost om și când contrariul tău?!

Te-ai înălțat mai sus decât păsările și continui să te târăști ca șarpele. Forțezi porțile infinitului și te împiedici în propriile tale lanțuri.

Ai strigat dreptul la libertate și ai suprimat-o pe a altora. Îți revendici propria justiție în timp ce-i nedreptățești pe alții.

Te declari altruist în timp ce te îmbuibi.

Lansezi îndemnuri la pace înarmându-te, după dictonul: „Si vis pacem, para bellum”.

Quo vadis, homine?

„SOMNUL RAȚIUNII NAȘTE MONȘTRI”

Conștiința de sine și limbajul articulat, servite de o rațiune cu un registru de extensie deosebit, l-au distins pe om de celelalte animale. În consecință, toate actele noastre de conduită ar trebui să se înscrie sub semnul rațiunii. Este aceasta realitatea sau și rațiunea își are somnul său, în urma căruia răsar monștrii tuturor nefericirilor existente?

Ca ființe biologice, suntem rezultatul unei evoluții pe care o putem doar constata, nu și dirija. În ciuda tuturor succeselor de inginerie genetică, suntem biologic identici cu Adam și Eva. Psihologic, suntem identici cu aceiași strămoși, dar după ce au săvârșit *păcatul* înfruptării din măr. Pentru că numai așa ne putem explica această continuă tentație a *păcatului*, concesiile pe care le facem urii,

invidiei, egoismului, orgoliului, agresivității, ipocriziei, avariției etc., etc.

Nicio ființă nu poate trăi solitar. Fiecare depinde direct sau indirect de existența unei multitudini de relații cu alte ființe. Este, deci, în interesul tuturor ca viața să fie respectată. Acesta este sensul cel mai simplu al rațiunii: viața mea depinde de cea a altor semeni și, pentru a supraviețui, sunt obligat să respect propria lor viață. De unde vine atunci eșecul conviețuirii umane, al dizarmoniei generatoare de suferință, în ciuda tuturor conceptelor și ideilor care au vrut să o armonizeze? Evident, din **Somnul Rațiunii**.

O conduită rațională și umană, pe care ne place să credem că o deținem, ar trebui să aibă cu totul alte consecințe pentru viață.

O scurtă privire asupra noastră ne relevă ca fiind mai întâi structuri biologice, cu trebuințe care sunt exprimate prin instincte. Afectivitatea și rațiunea, deși prezente, în mai mică măsură, și la alte ființe, au constituit atributele care l-au înnobilit pe om. Capacitatea creierului său i-a permis să se implice în crearea unei civilizații și a unei

culturi – corespunzător celor două atribute menționate. Constatăm însă că nici civilizația și nici cultura nu au oprit valul de războaie care au decimat omenirea de-a lungul istoriei, nu au suprimat crimele și asasinatele politice, nu l-au făcut pe om mai fericit; pe scurt, nu avem dovada înțelepciunii sale într-o epocă mai mult decât în alta.

Trăim într-o lume a paradoxurilor, în care rațiunea este sfidată la fiecare pas. Există încă un dispreț al țărilor mari și bogate față de țările mici și sărace; există încă un dispreț al oamenilor înstăriți față de cei nevoiași; și răspunsul la dispreț nu poate fi decât ura. Există oameni, ba chiar și instituții menite să întrețină această discordie, din interese absolut meschine.

Am asistat la concertul unei orchestre de *gipsy*, cum scria pe genericul transmis de la Budapesta, a doua zi după Anul Nou. Am ascultat o interpretare entuziastă, inspirată a *Ciocârliei*. Pe fondul muzical al melodiei au fost introduse și alte fragmente muzicale românești, iar trilul unic al *ciocârliei* a fost interpretat de doi instrumentiști cu vioara, care își răspundeau în dialog. Cu aceeași măiestrie

au cântat și *Hora staccato* a lui Grigoraș Dinicu. Și, bineînțeles, s-au făcut mențiunile de rigoare, fără să-și însușească altcineva paternitatea. M-am întrebat atunci: cine are motive ca eu să-i urăsc pe acești oameni străini de țara mea, pe acești oameni care se fac ecoul propriilor mele sentimente?

Cu ocazia unui pelerinaj efectuat de Paște în Israel, am străbătut aproape în întregime drumul Bibliei. Ghidul nostru, Tomer, un evreu plecat de mic din România, era convertit la cultul mozaic. Dar asta nu l-a oprit ca, în fiecare loc istoric legat de un fapt descris în Biblie, să ne citească, cu pietate și respect, paragrafele respective. Mai mult, în satul Martei și al lui Lazăr, într-o frumoasă grădină cu chiparoși, ne-a oferit cozonac și ouă roșii, după tradiția cultului nostru ortodox. Și iarăși m-am întrebat: de ce vor unii să-l urăsc pe Tomer, pe acest om care mi-a mângâiat sufletul cu bunătatea lui?

Drumurile m-au purtat și prin Rusia. Seri de-a rândul am fost plimbat de către colegii ruși prin imensele întinderi de nisip de pe malul Mării Caspice și am fost invitat la mese

colegiale. Erau adunați acolo medici din Estonia, Azerbaidjan, Armenia, din Extremul Orient, din zona Moscovei. N-am sesizat nicio diferență de comportament. Dimpotrivă, aveau aceleași probleme de viață ca și noi, unele chiar mai grele, și ni le spuneau cu sinceritate. M-am întrebat atunci și mă întreb și astăzi ce legătură au acei oameni cu KGB-ul și cu crimele lui Stalin, cu care cineva dorește să-i confunde și acum?

Într-o seară de primăvară, mă plimbam cu un ofițer din armata SUA în împrejurimile unui oraș din Alabama. Ne-am trezit vorbind despre religii. Am avut cu acest om cea mai frumoasă comunicare despre elementele esențiale care unesc toate religiile și ar trebui să-i unească pe toți oamenii într-o singură aspirație – aceea de a crede într-un unic Dumnezeu. Și m-am întrebat atunci: cine este acela care trasează o graniță între catolici și ortodocși, între creștini și musulmani, mergând până la războiul unora contra altora?

Probabil că, după războiul din Balcani, în care s-au confruntat implicit trei religii, cei întrebați de Dumnezeu cine i-a trimis așa de

mulți și deodată în Cer au răspuns: „Preabunii tăi credincioși, Doamne!”.

Când mintea și sufletul îmi spun că toți cei de pe Terra nu sunt, în ultimă instanță, decât un singur om, că au exact aceleași trebuințe și aceleași aspirații, mă întreb: cine are interesul să-mi adoarmă rațiunea, cultivând ura împotriva celorlalți? Cine întreține acest „război al tuturor contra tuturor”?

Și până când acest **Somn al Rațiunii**...?

Dacă dintr-o eroare medicală moare un om, o întreagă lume se revoltă și este normal să se întâmple așa. Dar când mii de oameni sănătoși sunt uciși printr-o simplă apăsare de buton comandat de un ins insensibil la viețile pe care le spulberă, faptul este trecut doar la *știrile zilei*. Nimeni nu protestează. Stăpânii au dreptul. *Quod licet Iovi, non licet bovi* (*Ce-i îngăduit lui Iupiter nu-i îngăduit bouului*), nu-i așa?

Dar paradoxul continuă și la minți mai *luminat*. Mii de cercetători sunt angajați în cursa pentru viață, pentru găsirea unor soluții medicale la boli care încă fac ravagii în lumea modernă. În același timp, alți „cercetători”

cheltuiesc sume și mai mari pentru a găsi mijloace noi, mai sofisticate pentru a ucide cât mai mulți oameni sănătoși, pentru a spulbera orașe întregi și a transforma globul pământesc în bulgărele de foc de la care a plecat în cursa spre viață.

Cu toții știm asta, dar acceptăm senin. Ni se pare normal. Rațiunea încă doarme. Să n-o tulburăm cu astfel de nimicuri...!

Se vorbește de poluare pe plan național și internațional. Bunele intenții se opresc, de cele mai multe ori, la declarații. Între timp, stratul de ozon continuă să se subțieze.

Vremea a luat-o razna, apele au ajuns să fie otrăvite, pădurile să fie doborâte fără noimă, lăsând în urmă piatra moartă. Interesele financiare și de alt ordin sunt mai mari decât sănătatea oamenilor, decât nevoia de oxigen, decât nevoia de protecție față de diverse forme de radiații, decât modificarea climei pe Terra.

Cât despre poluarea morală, ce să mai vorbim! La orice sursă de informație am apela, suntem imediat și continuu invadați de știri despre dezastre, crime, accidente, tragedii,

violuri. Copile necoapte, neieșite încă de pe băncile școlii, ne dau lecții despre sex, iar drogurile ne stau la dispoziție.

Groaza ne este strecurată în oase prin filme și cărți, prin simpla ieșire în stradă. Urâtul ne invadează de peste tot, ne pătrunde în casă, în suflet, în carne și ne urează bun-venit în mileniul trei. Rațiunea încă doarme. Să n-o trezim. Ne-ar putea fi jenă...

De monștrii din noi...

PANEM ET CIRCENSES

Iuvenal ne spunea că, în perioada declinului Romei Imperiale, plebea era cumpărată și stăpânită prin oferirea de spectacole de circ și pâine. Posteritatea a învățat, se vede, ceva de acolo, pentru că stratagema este folosită și astăzi. S-ar părea chiar că i-am depășit pe romani, de vreme ce noi oferim doar circul, de pâine uitând probabil.

Sigur, în lumea noastră este la modă circul pentru că nici aici nu suntem originali. S-ar părea că a fost prima noastră grijă. Consecvenți cu exotismul nostru ancestral, importăm *en gros*. Cu o mică observație însă: țările de la care importăm circul au fost preocupate mai întâi de pâine. Noi am sărit peste această etapă.

Și, în definitiv, de ce nu și circ? Intră în motivația ființei noastre îmbinarea dintre